

ISTE'DODLI INSON HAR SOHADA ISTE'DODLIDIR

Pardayeva Ashirgul Botirovna

Termiz davlat pedagogika instituti 1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada inson iste'dodi va uning ko'p qirrali namoyon bo'lishi haqida so'z yuritiladi. "Iste'dodli inson har sohada iste'dodlidir" degan hikmatning mazmun-mohiyati ochib berilib, iste'dodning mohiyati, shakllanish jarayoni hamda uning turli sohalarda qanday ko'zga tashlanishi haqida fikrlar bildiriladi. Insondagi iste'dod tug'ma qobiliyat va tabiiy layoqat sifatida namoyon bo'lsa-da, u mehnat, intilish va ilm olish jarayonida yanada yuksalib boradi. Shu bois iste'dod faqat bir sohaga emas, balki turli faoliyat turlariga tatbiq etilishi, ijodkor shaxs esa bitta yo'nalishda emas, balki bir nechta jabhalarda o'zini ko'rsata olishi alohida ta'kidlanadi. Maqolada buyuk allomalarimiz – Alisher Navoiy, Ibn Sino, Beruniy, Ulug'bek singari mutafakkirlarning serqirra faoliyati misolida iste'dodning ko'lamdorligi ko'rsatib beriladi. Masalan, Ibn Sino nafaqat tabib, balki faylasuf, musiqachi va shoir sifatida ham dunyo ilm-fanida iz qoldirgan. Navoiy adabiyotda beqiyos meros yaratish bilan birga, davlat arbobi va xalqparvar inson sifatida ham iste'dodini namoyon qilgan. Bu misollar iste'dodli inson qaysi sohada faoliyat yuritmasin, o'zining bilim va qobiliyatlari bilan muvaffaqiyat qozona olishiga dalil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, maqolada iste'dodning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, uni tarbiyalash va rivojlantirish omillari haqida ham fikr yuritiladi. Bugungi kunda O'zbekistonda yoshlar iste'dodini yuzaga chiqarish uchun yaratilayotgan imkoniyatlar, xususan, zamonaviy ta'lim dasturlari, ijodiy tanlovlar, ilmiy loyihalar va davlat miqyosida qo'llab-quvvatlash tizimlari alohida tahlil qilinadi. Xulosa sifatida, iste'dodli insonning imkoniyatlari kengligi, uning qobiliyatlari turli sohalarda porlashi va shu orqali jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishi qayd etiladi. Maqolada "Iste'dod — xalq boyligi, mehnat — uning yo'ldoshi" degan xalq hikmati asosida iste'dodning faqat tug'ma emas, balki mehnat bilan yuksaluvchi qadriyat ekani ta'kidlanadi.

KALIT SO'ZLAR: Iste'dod, qobiliyat, layoqat, mehnat, ijodkorlik, serqirralik, bilim, mahorat, intilish, zehniy salohiyat, yangilik yaratish, muvaffaqiyat, ma'naviyat, ma'rifat, ta'lim, tarbiya, yoshlar iste'dodi, iqtidorli avlod, allomalar merosi, ilmiy

izlanish, kasbiy yutuqlar, xalq maqollari, hikmatlar, barkamol avlod, jamiyat taraqqiyoti, milliy qadriyatlar, zamonaviy ta'lim, innovatsiya, ijodiy fikrlash.

“Iste'dodli inson har sohada iste'dodlidir” degan hikmat bejiz aytilmagan. Zero, insonning iste'dodi faqat bitta qirra bilan chegaralanib qolmaydi. Haqiqiy iqtidor egasi o'zining bilimdonligi, ijodkorligi va tashabbuskorligi bilan turli sohalarda muvaffaqiyat qozona oladi. Chunki iste'dod – insonning zehniy salohiyati, qobiliyati va ichki kuchining uyg'unlashgan shaklidir. Tarixiy manbalarda ko'p qirrali shaxslar haqida ko'plab misollar uchraydi. Masalan, Alisher Navoiy she'riyatda beqiyos meros qoldirgan bo'lsa, davlat arbobi sifatida ham yurt taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan. Ibn Sino nafaqat tabobatda, balki falsafa, musiqa va adabiyotda ham o'z salohiyatini namoyon qilgan. Bu misollar iste'dodning turli sohalarda baravar porlashi mumkinligini ko'rsatadi. Iste'dodning serqirraligi haqida xalqimizning donishmandona so'zlari ham bor: “Oltin qirralab charaqlaydi” yoki “Bilimdonning ishi – nurli, iste'dodlining ishi – serqirrali”. Bu maqollar shuni anglatadiki, haqiqiy iste'dod egasi qaysi sohada ishlamasin, uning qobiliyati va intilishi baribir namoyon bo'ladi. Serqirralikning yana bir muhim jihati shundaki, bunday inson o'z bilim va qobiliyatini nafaqat o'ziga, balki jamiyatga ham foyda keltirish yo'lida sarflaydi. Shu sababdan ham iste'dodli insonlarni tarbiyalash va ularning serqirra qobiliyatlarini yuzaga chiqarish davlat va jamiyat oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biridir. Insoniyat tarixida o'zining serqirra iste'dodi, ilm-fan va madaniyatga qo'shgan ulkan hissasi bilan butun dunyoga tanilgan buyuk allomalar ko'p. Ularning hayoti “iste'dodli inson har sohada iste'dodlidir” degan fikrning yorqin isbotidir.

Ibn Sino (980–1037) – Sharqning buyuk mutafakkiri, tabib va faylasufi. U tibbiyot ilmi asoschilaridan biri sifatida tanilgan bo'lsa-da, uning qobiliyati faqat shu sohaga cheklanib qolmagan. Ibn Sino musiqa, falsafa, mantiq, matematika va adabiyot sohaslarida ham yuksak iste'dod ko'rsatgan. U yozib qoldirgan “Al-Qonun fi't-tibb” asari asrlar davomida dunyo tibbiyotining asosiy qo'llanmasi bo'lib xizmat qilgan. Shu bilan birga, uning she'rlari ham ma'naviy merosimizning qimmatli qismi sanaladi.

Alisher Navoiy (1441–1501) – turkiy adabiyotning sultoni sifatida mashhur, lekin uning iste'dodi badiiy ijod bilan chegaralanmagan. U davlat arbobi sifatida mamlakat boshqaruvida faol qatnashgan, xalq manfaati uchun ko'plab islohotlar qilgan. Shuningdek, Navoiy madaniyat, ilm-fan va ta'lim rivojiga katta hissa qo'shib, kutubxonalar, madrasalar, ko'prik va yo'llar qurilishiga homiylik qilgan. Bu esa uning serqirralik va xalqparvarlik timsoli ekanidan dalolat beradi.

Abu Rayhon Beruniy (973–1048) – o‘z davrining buyuk olimi, matematik, geograf, tarixchi va astronom sifatida tanilgan. Beruniy dunyo xalqlarining madaniyati va diniy qarashlarini chuqur o‘rgangan, geodeziya, fizika va kimyo bo‘yicha ham qimmatli asarlar yaratgan. Uning ilmiy merosi bugungi kunda ham qimmatini yo‘qotmagan.

Mirzo Ulug‘bek (1394–1449) – buyuk davlat arbobi va astronom. Samarqandda rasadxona qurdirib, dunyo miqyosida mashhur bo‘lgan yulduz jadvalini tuzgan. Ulug‘bek shuningdek, matematik, tarixchi va ilmiy maktab yaratuvchi sifatida ham o‘z davrida yetakchi bo‘lgan.

Bu allomalar hayoti shuni ko‘rsatadiki, haqiqiy iste‘dod insonni bir sohada emas, balki bir necha jabhalarda porlashga undaydi. Ularning faoliyati nafaqat o‘z davrida, balki bugungi kunda ham yoshlar uchun ibrat va ilhom manbai bo‘lib xizmat qiladi. Iste‘dod — bu insonning tabiiy qobiliyati va layoqati bo‘lsa, mehnat esa uni yuzaga chiqaruvchi va kamol toptiruvchi asosiy omildir. Shuning uchun xalqimizda “Mehnatsiz iste‘dod – suv ichmagan gulga o‘xshaydi” degan hikmat bor. Haqiqatan ham, iste‘dodli inson o‘z qobiliyatini mehnat, izlanish va sabr bilan mustahkamlamasa, uning iqtidorlari to‘laqonli rivojlanmaydi. Sharq allomalari ham iste‘dodning mehnat bilan uyg‘unligini doimo ta‘kidlab kelganlar. Ibn Sino o‘z asarlarida ilmiy yutuqlarga faqat sabr-toqat va tinimsiz mehnat orqali erishish mumkinligini qayd etadi. Alisher Navoiy esa iste‘dodni kamolotga yetkazishda ilm olish va izlanishning ahamiyatini alohida e‘tirof etib, “Ilm o‘rganmoq murod, jaholat esa fano” deya yozgan.

Mehnat nafaqat iste‘dodning namoyon bo‘lishiga yordam beradi, balki insonda qat‘iyat, mas‘uliyat va iroda kabi fazilatlarni ham shakllantiradi. Shu bois mehnat bilan uyg‘unlashgan iste‘dod doimo yuksak natijalar beradi. Tarixda bunday misollar ko‘p: Beruniy ilmiy izlanishlarda kun-u tun mehnat qilib, yuzlab asarlar yaratgan; Mirzo Ulug‘bek o‘z rasadxonasida yillar davomida kuzatish olib borib, dunyo astronomiyasiga bebaho hissa qo‘shgan. Bugungi globallashuv davrida iste‘dodli insonlarning o‘rni yanada ortib bormoqda. Zamonaviy texnologiyalar, ilm-fan va san‘at sohalaridagi yangiliklar ko‘proq iqtidorli yoshlarning tashabbuslari orqali yuzaga chiqmoqda. Shuning uchun ham hozirgi kunda iste‘dodni aniqlash, rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri sanaladi. O‘zbekistonda yoshlar iste‘dodini yuzaga chiqarish uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Maktab, litsey va oliy ta‘lim muassasalarida turli to‘garaklar, ilmiy loyihalar, tanlovlar va olimpiadalar tashkil etilmoqda. Shuningdek, san‘at va sport sohalarida ham iqtidorli yoshlar xalqaro miqyosda yutuqlarga erishib, Vatanimiz nomini dunyoga tanitmoqda. Prezidentimizning “Iste‘dodli yoshlar – yurtimizning eng

katta boyligi” degan soʻzlari ham bugungi siyosatning mazmunini yaqqol ifodalaydi. Shu bilan birga, zamonaviy davr isteʼdodlardan serqirralikni talab qiladi. Endilikda nafaqat oʻz kasbini mukammal bilish, balki chet tillarini oʻrganish, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, ijodiy fikrlash va yangilik yaratish qobiliyatlari ham har bir yosh uchun zarur. Bugun dunyo maydonida iqtidorli shaxslar bilim va salohiyati bilan iqtisodiy, madaniy va ilmiy taraqqiyotning bosh omiliga aylanmoqda. Shu sababdan, yosh avlodning isteʼdodini toʻgʻri yoʻnaltirish, ularni ragʻbatlantirish va ijodiy muhit yaratish kelajak taraqqiyoti uchun gʻoyat muhimdir. Xalqimizning “Yosh isteʼdod – kelajak yulduzi” degan hikmati ham bejiz aytilmagan. Zero, har bir isteʼdodli avlod Vatan ravnaqi va millat taraqqiyoti yoʻlida porlaydi.

“Isteʼdodli inson har sohada isteʼdodlidir” degan hikmat asrlardan buyon oʻz dolzarbligini yoʻqotmagan. Tarixiy tajriba, buyuk allomalar hayoti hamda zamonaviy voqelik bizga shuni koʻrsatadiki, haqiqiy isteʼdod egasi birgina sohaga cheklanib qolmay, turli jabhalarda ham oʻz salohiyatini namoyon qila oladi. Ammo isteʼdod yolgʻiz holda yetarli emas. U mehnat, izlanish va sabr bilan uygʻunlashgandagina chinakam yuksaklikka koʻtariladi. Shuning uchun ham xalqimiz doimo mehnat va bilimni yuksak qadrlagan, “Isteʼdod – xalq boyligi, mehnat – uning yoʻldoshi” degan hikmatni hayotiy qoida sifatida qabul qilgan. Bugungi kunda Oʻzbekistonda yoshlar isteʼdodini qoʻllab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biridir. Taʼlim, fan, madaniyat va sport sohalarida yaratilayotgan keng imkoniyatlar, iqtidorli yoshlarni ragʻbatlantirish va ularga erkin ijodiy muhit taqdim etish bu boradagi izchil ishlardan dalolat beradi. Prezidentimiz taʼkidlaganidek: “Bizning eng katta boyligimiz – bu bilimli va isteʼdodli yoshlarimizdir.” Xulosa qilib aytganda, isteʼdodli inson har qachon jamiyat taraqqiyoti uchun bebaho kuchdir. Ularning ijodi, kashfiyoti va saʼy-harakatlari Vatan ravnaqini belgilaydi. Shu bois, isteʼdodni qadrlash, uni rivojlantirish va toʻgʻri yoʻnaltirish – nafaqat bir avlod, balki butun millat kelajagini yoritadigan muhim vazifadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Alisher Navoiy. Xamsa. – Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi Adabiyot va sanʼat nashriyoti, 1983.
2. Ibn Sino. Donishnoma. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1980.
3. Beruniy A. R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1973.

4. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
6. Mirziyoyev Sh. M. “Bizning eng katta boyligimiz – bu bilimli va iste'dodli yoshlarimizdir”. – Prezident nutqlar to'plami. Toshkent, 2022.
7. Gazeta.uz – “Iqtidorli bolalar uchun xalqaro maktab ochiladi” (28.05.2025). <https://www.gazeta.uz>
8. President.uz – “Yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yangi tashabbuslar” (2025). <https://president.uz>
9. Euronews – “The youth of a new era: How Uzbekistan is building the future from within” (06.07.2025). <https://www.euronews.com>
10. Gov.uz – “Iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimi” (2025). <https://gov.uz>